

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ

卐 卐 卐

પુસ્તક ૪૮ મુ.

આત્મ

સંવત ૨૦૦૬.

સં. ૫૫

અંક ૩ બો.

તા. ૧૪-૬-૫૦

આસો.

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૩-૦-૦ પાસ્ટેજ સહિત.

પ્રકાશક:-

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા,
ભાવનગર.

અનુક્રમણિકા.

૧ ઉપકાર દર્શન	...	...	...	...	(લે. મુનિરાજ જિતેન્દ્રવિજયજી મ.)	૪૧
૨ શ્રી અંતરિક્ષ પાર્શ્વનાથજી તીર્થના પ્રિવિકાઉન્સીલના ચુકાદાની મૂળ કોપી	...	...	...	...	(સં. જ'પૂવિજયજી મહારાજ)	૪૨
૩ તત્ત્વાવબોધ...	...	...	...	...	(લે. આચાર્ય શ્રી વિજયકરતૂરસૂરજી મહારાજ)	૫૧
૪ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યશ્રીજી અદ્વિતીય ઉદારતા...	...	...	...	...	(લે. શ્રી દર્શનવિજયજી મ. ત્રિપુટી)	૫૩
૫ સ્વાદ્વાદ	...	...	...	...	(લે. મુદુલાખહેન છોટાલાલ કોઠારી)	૫૫
૬ ધર્મકોશસ્થ...	...	...	...	...	(લે. મૌલિક)	૫૭
૭ વતંમાન સમાચાર પાલનપુર	...	...	...	...	(સભા)	૬૦
૮ આ સભાના પ્રકાશન સાહિત્ય સંબંધી આચાર્ય શ્રી વિજયલાખસૂરીશ્વરજી મંનો અભિપ્રાય	...	...	...	...	...	૬૦

જૈન સસ્તુ સાહિત્ય

(શ્રી નમસ્કાર મહામંત્ર)

ઉપરોક્ત વિષય ઉપર નિબંધ મુદતસર આવી ગયેલા છે તે તપાસવામાં આવે છે, તપાસણી થયા બાદ પરિણામ જાહેર કરવામાં આવશે, જે મહાશયનો નિબંધ પ્રથમ નંબરે આવશે તેઓશ્રી મુનિ મહારાજ કે ગૃહસ્થ જે હશે તેમનું સુખારક નામ જાહેર કરવામાં આવશે, અને તેને અગાઉ પ્રગટ કરેલ પારિતોષિક આપવામાં આવશે અથવા તેઓશ્રીના કહેવા પ્રમાણે સંવ્યય થશે.

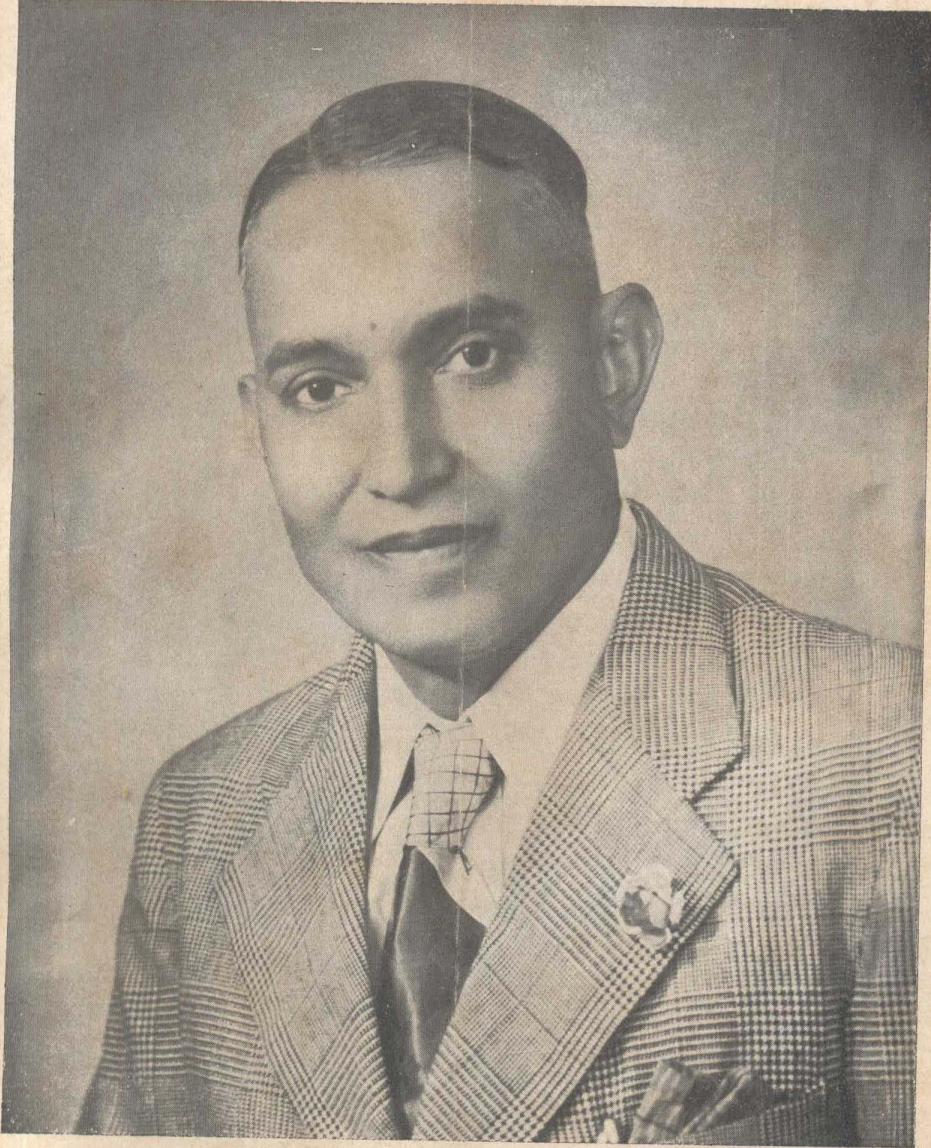
“આત્માનંદ પ્રકાશ”

અમારા માનવતા ગ્રાહકોને ભેટનો અંચ લવાજમના વીં પીં સાથે ભેટ મોકલી આપેલ છે. જેમને ન મળ્યો હોય તેઓએ અમોને જણાવવા નમ્ર સૂચના છે. વીં પીં પાછું વાળનારે જ્ઞાન-ખાતાને નુકસાન થાય છે તેમ જાણી સત્વર લેણું લવાજમ મોકલી આપવું અને ગ્રાહક હવે પછી ન રહેવું હોય તો અમોને જણાવવા સૂચના છે. પાછું વી. પી. મોકલનારે લવાજમ મોકલી આપવા વિનંતી છે.

આ સભાના માનવંતા પેટ્રન,

475

શેઠશ્રી અમૃતલાલભાઈ કુલચંદ. માલીયા-મીંચાણા (હાલ મુંબઈ)

શ્રી મહોદય પ્રેસ, -લાવનગર.

475

શેઠ શ્રી અમૃતલાલભાઈ ફૂલચંદનું જીવન ચરિત્ર.

માલીયા-મીઆણા. હાલ મુંબઈ.

માલયા (મીઆણા) શહેરમાં સં. ૧૬૫૬ ના અશાઠ વદી. ૮ નાં રોજ પિતાશ્રી ફૂલચંદભાઈ અને માતૃશ્રી ઉજમબાઈને ત્યાં (પૂર્વ પુરૂષો મહેતા હીરાચંદ દેવજી રામજીના કુટુંબમાં) શેઠ શ્રી અમૃતલાલભાઈનો જન્મ થયો હતો. તે કુટુંબ પરંપરાથી ધર્મ પ્રેમને લઈને પરોપકાર પંથે ગતિમાન હોવા સાથે સંસ્કારી અને કર્તવ્ય પરાયણ પણ છે. વંશપરંપરાથી આલ્યા આવતાં શ્રદ્ધાળુ જૈન કુટુંબમાં જ શ્રી અમૃતલાલભાઈ ઉછરેલા હોવાથી તેમજ માલીયા કચ્છના રણની નજીક અને મુનિમહારાજઓનું આવાગમન માર્ગવાળું આ શહેર હોવાથી શેઠ અમૃતલાલભાઈની ધર્મશુદ્ધિઓના સમાગમથી ધર્મ શ્રદ્ધા ઘણી જ વધી ગઈ હતી.

વ્યાપારસિકપણને લઈ નાની વયમાં આફ્રીકા જવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થયો અને ત્યાં જઈ કુશાલ બુદ્ધિવહે વ્યાપાર ખીલવ્યો અને તેથી આર્થિક સંપત્તિ વધતા સખાવતોની શરૂઆત શુભદાનવહે શરૂ થવા લાગી.

ઉપાધ્યાય મહારાજ શ્રી ધર્મવિજયજી મહારાજનાં સદુપદેશથી સુઅવસરે મેરળીમાં પ્રતિષ્ઠા કરવાનું સદ્ભાગ્ય પ્રાપ્ત થતાં તેમનાં ચિ. અભયકાન્તના હસ્તે કરાવી લાભ લીધો. મળેલી સુકૃત લક્ષ્મીનો ધાર્મિક અનેક કાર્યોમાં સફળ્ય કરી નિરંતર આત્મકલ્યાણ સાધે છે. હાલ તેઓ “ યુગાંડા એન્ડ કેનીઆ એક્સપોર્ટ્સ લીમીટેડ કંપની ” ના નામથી એક્સપોર્ટ્સ ઇમ્પોર્ટ્સનું કામકાજ મુંબઈમાં કરે છે.

તેઓશ્રીના ધર્મપત્ની સમજીબહેન પણ સુશીલ ધર્મપરાયણ છે. તેમજ સુપુત્રો અભયકાન્ત વગેરે ત્રણ પુત્રો છે. શેઠ શ્રી અમૃતલાલભાઈ સરલ પ્રકૃતિના, મિલનસાર, ધર્મશ્રદ્ધાળુ, નિષ્ણાત વ્યાપારી છે.

આવા ધર્મશ્રદ્ધાળુ, કુશલ વ્યાપારી, દાનવીર જૈનશંધુ આ સભાના પેટ્રન થતાં સભાને એ પણ આનંદનો વિષય છે. સભાની પ્રતિષ્ઠા બાણી પેટ્રનપદ તેઓ સાહેબે સ્વીકારવાથી તેઓશ્રીનો આભાર માનવામાં આવે છે. પરમાત્માને પ્રાર્થના છે કે શેઠ શ્રી અમૃતલાલભાઈ દીર્ઘાયુ થઈ આધ્યાત્મિક, આર્થિક, શારીરિક, લક્ષ્મી વિશેષ પ્રાપ્ત કરી આત્મકલ્યાણ સાધવા ભાગ્યશાળી બને.

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.

... પ્રકાશક:—શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા—ભાવનગર ...

વીર સં. ૨૪૭૬.

આસો

પુસ્તક ૪૮ મું.

વિક્રમ સં. ૨૦૦૬.

:: તા. ૧૪મી ઓક્ટોબર ૧૯૫૦ ::

અંક ૩ જો.

ઉપકારદર્શન

(રાગ:—રઘુપતિ રાધવ રાગરામ)

નવપદ મંગળ મંત્ર નિધાન,
પતિતપાવન ચંત્રનું ધ્યાન;

- નવપદ ધ્યાન, નવપદ ધ્યાન, ભજ પ્યારે । તું નવપદ ધ્યાન...નવપદ. (૧)
કોડો ભવના પાપ તોડાન, ક્ષણ ક્ષણ વિભુસે ધરતાં ધ્યાન...નવપદ. (૨)
અરિહંત શાસન વિશ્વે પ્રમાણુ, સિદ્ધ નિરંજન તારક માત...નવપદ. (૩)
સૂરિ ઉવજાયા સાધુ સુખાણુ, જેકે બને જયવંત સુધાન...નવપદ. (૪)
સમકિત જ્ઞાન ને અરણ્યનિધાન, તારથી વિદ્ય હરણ મંડાણુ...નવપદ. (૫)
ધર્મ મુગધી લભિધ લહાણુ, દિવ્ય લહે જિતેન્દ્ર વિજ્ઞાન...નવપદ. (૬)

પૂજ્ય સુનિરાજશ્રી જિતેન્દ્રવિજયજી મહારાજ

॥ नमः श्रीअन्तरिक्षपार्श्वनाथाय ॥

श्रीअन्तरिक्षपार्श्वनाथजी तीर्थ.

(गतांक पृष्ठ १२ थी यात्रु)

श्री अन्तरिक्षपार्श्वनाथ लगवानना तीर्थनां वल्लीवट तथा माविडी विगेरे उपर अधिकारना संभंधमां श्वेतांगरे तथा द्विगंगरे वन्द्ये धनुषा लांग्मा समय सुधी यावेदा केसने अने विवादने उद्घोष गया अ'केमां विस्तारशी आवी गये छे. आ केस ठेठ छंग्लाडनी प्रीवी काउन्सील सुधी पढोन्थे हुते. अने त्यांने युकादो एस्वीसन १९२९ ना जुदाएनी ६, भी तारीजे आव्ये हुते, ऐ पणु गतांकमां जलुवाध गयुं छे. आ अ'कमां प्रीवीकाउन्सीलने ऐ युकादो छंग्दीशलापामां ज अक्षरशः नीचे सुज्ज आपवामां आवे छे. ऐने लावार्थ गया अ'केमां आवी गये होवाशी सुज्जाती अनुवाद नथी करतो.

प्रीवी काउन्सीलना यूकादानी मूल कोपी.

Privy Council Appeal No. 69 of 1927.

Honasa Ramasa Lad Dhakad and others.....Appellants.

Vs.

Kalyanchand Lalchand Patni Gujrathi

and others.....Respondents.

From:—

The Court of the Judicial Commissioner of the Central Provinces.

Judgment of the Lords of the Judicial Committee of the Privy Council, delivered the 9 th July, 1929.

Present at the Hearing.

Lord Blanesburgh.

Lord Tomlin.

Sir Lancelot Sanderson.

(Delivered by Lord Blanesburgh).

At Shirpur, in the District of Akola, there has stood for five hundred years, and it may be for much longer, the Jain Temple of Antariksha Parasnath. The Jains are roughly ranged into two main divisions the Digambaris, represented in this suit by the appellants, and the Svetambaris, represented by the respondents. One of the

essential religious differences between the two is that Digambari idols are worshipped in a state of complete nudity, while the idols of the Svetambaris are revered draped and decorated with jewellery and ornaments. This deep-seated doctrinal or liturgical difference between these influential sections of the Jain community lies at the root of the dispute which has ripened into this portentous litigation.

In the temple at Shirpur there is an ancient idol, "Shri Antariksha Parasnath Maharaj," believed by the Svetambaris to be self-existent. The deity is held in deep veneration by them, also by the Digambaris. It has apparently been a subject of controversy time out of mind whether it is a Svetambari or a Digambari idol, and whether as originally existent it was covered at the waist by a tie or band carved out of the stone or sand of which it is composed—as the Svetambaris assert—or whether, it being apparently agreed that the private parts are not visible to the worshipper, this resulted not from any tie or band or other physical covering but from the actual posture of the idol itself, as is the contention of the Digambaris. The Svetambaris had been used from time to time to plaster the idol's body as a result of which that which was alleged by them to be a self-existent waist band had in the Digambari view been produced and the immediate occasion of the suit was that on the 13th February, 1908, the defendants 1 to 7, with other Digambaris acting in the interests of that sect, chiselled, as the plaintiffs alleged, by means of iron instruments, the alleged self-existent tie and waistband from the body of the idol and removed the plaster and erased the lines on its hands and ears, outraging thereby the religious feelings of the Svetambaris. For all this the plaintiffs claimed Rs. 15,003 as damages. But the scope of the suit was not limited to that claim.—It became the medium for vindicating Svetambari pretensions ranging far beyond its immediate occasion. By their plaint the plaintiffs asserted that the property in and right of management of the entire temple was and always had been exclusively in the Svetambaris. On that footing they claimed substantive relief against the defendants as representing the Digambaris. And the defendants were not slow to take up the challenge so thrown down, for although from time to time objecting to the regularity of the suit

during its progress in India, they joined, without regret apparently, in this prolonged conflict, which, after nearly 23 years of litigation in India, has at length been brought before His Majesty in Council for final adjudication.

The Swetambari case as put forward by them can be shortly stated. Both the Temple of Shri. Antariksha Parasnath at Shirpur and that idol therein belong to their sect of the Jain community. It had been the uninterrupted privilege of the sect from time immemorial to worship the idol with the part showing the male organ covered up by a waist-tie and band and jewels and pastings on the body. The Swetambaris alone had uninterruptedly managed the affairs of the temple and of this idol, the Digambaris having no part or lot therein, until 1905, when, with due consideration, as it is put, for the desire of the Digambaris to worship the sacred deity in their own way, some members of the Swetambari sect disinterestedly effected an arrangement whereby the Digambaris were permitted to worship the idol at specified times without ornaments and under certain rules which safeguarded the religious beliefs and the customs of the Swetambaris. But after two year's co-operation the Swetambari followers had become convinced that the continuance of the association with the Digambaris was detrimental to the religious sentiments, rights and management of the Swetambaris, and on the 13th February, 1908, matters came to a head, when the idol was mutilated by defendants 1-7 in the manner already referred to. Since then the defendants had been obstructing the Swetambaris in placing upon the deity its accustomed ornaments and in restoring it to its self-existent form. And the plaintiffs claimed damages: injunctions restraining the defendants and other Digambari followers from raising any obstacle to the management of the Samsthan by the Swetambaris or the restoration of the image to its original form by them. Declarations were asked for, framed so as to obtain a decision from the Court that the Swetambari management of the temple and idol was absolute and uncontrolled; that no worship of the deity except in its self-existent condition and covered as required by the religious principles of the Swetambaris should take place, and injunctions were sought to make these declarations effective at the instance of the Swetambari.

The answering case of the Digambaris may not inadequately be described as a complete repudiation of the claims of the Svetambaris, with the counter-assertion, by themselves, of rights over the temple and the idol as extensive and as absolute as those put forward by the Svetambaris. Their case is to be found in the written statement of defendant No. 8, which was adopted as their own by the other defendants.

In the course of that statement the charges of the plaintiffs with reference to the alleged mutilation of the idol by defendants are repudiated, and the views of the Digambaris with reference to the original form of the idol are put forward. With reference to these charges it may at once be stated that the plaintiffs'-allegations as to the defendants' responsibility were not established at the trial, and their claim for damages, which was resisted by the defendants on technical as well on substantial grounds, has failed and is no longer persisted in.

For the rest, the case presented by the written statement referred to was that the temple in question originally and absolutely belonged to the Digambari Jains, the Digambaris at Shirpur doing all the management, with the help and advice of other followers at Khamgaon and Karanja. The association between the two sects referred to in the plaint was stated to have been brought about by an invitation from the Digambaris to some respectable gentlemen from among the Svetambaris to join in a committee of management under an arrangement which continued until 1908, when the Treasurer and Vice-President of the Committee, both Svetambaris, with a view of withholding the entire wealth of this Digambari temple, had kept back the accounts which, when called upon, they had agreed to present; in consequence of which conduct, as appears to be implied in the written statement, the association, itself originated by the Digambaris, came to an end at their instance. In confirmation of the assertion that the temple and idol were Digambari, it was pointed out in the statement that the Deity in question was Digambari in its position, having been installed by a Jain Digambari King in a temple of Digambari style and construction and that, itself a principal idol, it was surrounded by Digambari idols worshipped only by Digambaris. The Svetambari had never

worshipped this diety with the chaksu and tika and ornaments, and they had never been permitted by the Digambari so to do.

No conflict could be more complete or elaborate. Each of the two sects asserted an exclusive property in the temple and idol, with a right of management entirely uncontrolled. Joint control imposed by the one sect upon the other was a suggestion foreign to the cases of both. It was the common position as pleaded that the period of association, so vaguely referred to by both contestants, in no way impinged upon the absolute and exclusive rights claimed by each of them. The association as put forward on both sides was no more than a temporary arrangement that could at any time be brought to an end by those who by invitation had brought it into being. The vital importance of these identical pretensions will emerge in the sequel.

The cases so put forward were litigated at great length and over many years, first in the court of the Additional District Judge of Akola, and on appeal before the learned Judicial Commissioner of the Central Provinces. At the trial, many witnesses were called on both sides and many exhibits produced; 600 of these were put in on the plaintiffs' side alone. In the result, on the cases so made, the findings of both courts are concurrent and are expressed in judgments of great elaboration and meticulous care. Broadly, the findings are in favour of the Svetambaris. These had all along been in actual management of the temple and idol; their title and right of management had been exclusive, and they had been worshipping the image with jewels, ornaments and paintings, the male organ of the diety being covered with the waist-tie and band for a period, which could not be definitely ascertained, but at any rate from 1847-48. The Digambaris had also been allowed to worship in their own way in the temple; but the witnesses of the Digambaris on the point of the ownership of the temple and its management were not believed.

As the result, however, of the evidence taken, the period of association, gaurdedly dealt with by both disputants, assumed a significance more decisive than either of them had been prepared to acknowledge. It was disclosed that, at the commencement of the present century, the management of the temple, although nominally in the

hands of the Svetambaris, had been in fact usurped by the servants of the temple, known as Polkars, who for many years had exercised independent control and had become "perfect masters of the situation" as the learned Trial Judge expressed it. They set their employers at defiance, and, to consolidate their own position, tried to play off the Digambaris against the Svetambaris. They also maltreated and plundered the pilgrims. The two sects united to face a common enemy, and in order to deprive the Polkars of the powers they had usurped, the Digambaris, at the instance of the Svetambaris, agreed to co-operate, with the result that in May 1901, a joint committee of equal numbers of Svetambaris and Digambaris was formed to undertake the management of all affairs, the prime mover in the arrangement on behalf of the Svetambaris having apparently been Kalyanchand Lalchand one of the present respondents.

This committee, acting on behalf of both sects, joined in instituting criminal proceedings against the Polkars, who, as a result, were reduced to the position of servants of both. It was clearly the view of the learned Trial Judge, not dissented from on appeal, that but for the aid of the Digambaris then rendered, and but for the monetary assistance then provided by them, the temple and all control over it would have been lost to both sects.

This made all the more significant the proceedings at a general meeting of the Jains in 1905, at which, the Joint Committee still being in management, there was framed a scheme whereby the worship of the idol was to be performed by both sects in turns according to a regular time-table, which allocated precisely the same length of time for worship to each sect. The result, as held by both Courts, was that for the further period between the ejectment of the Polkars and the quarrel over the plastering of the idol in 1908, the two sects managed the temple through their committee, and worship was carried on by each sect in accordance with its own ceremonies and observances as prescribed by the time-table propounded in 1905. And, in the view of the learned Trial Judge, these arrangements set at rest all disputes as to worship and as to the management of the Samsthan so far as the peculiarities of their worship and devotion went, and they practically

set a seal upon the recognised privileges of each party. Giving effect, therefore, to a plea of estoppel set up by the defendants, he held that the plaintiff Svetambaris could no longer deny the right of the Digambaris to the joint management of the temple and to the worship of the idol in their own way as both of these matters were in the year 1905.

The learned judge's decree is dated the 27th March, 1918. Naturally no declaration that the Svetambaris are entitled to any exclusive right of management is made, while the claims of the Svetambaris to exclusive privileges of worship are disallowed. The parties are to adhere to the time-table of 1905 and to obey the time regulations and procedure of worship in their own time as settled then. The collections of money and offerings are to be made by the two sects as hitherto from the time of the separation of their gudis and cash. The Svetambaris are to be entitled to worship the image with the ornaments chaksu, tika and the like, according to their forms of worship, but only in their own time: no injunction is to restrain the Digambaris from insisting upon their right to worship the image without ornaments, and in their own way and in their own time according to the time-table. Each party is therefore directed strictly to adhere to the time-table and the time Timit imposed therein.

Finally, an injunction is granted against the Defendants and all other Digambaris restraining them from interfering with the Svetambaris in the plastering of the idol so as to show the configuration on it of a waistband and waist-tie and certain marks on the ears and palms, but the order directs that "these marks shall not be so bold and prominent so as to be offensive in any way, and they shall be shown with a light touch of plaster and as faintly as possible".

Both parties were dissatisfied, and the surviving plaintiff Svetambaris by notice of appeal and the defendant Digambaris by cross-objections to the decree, set up again before the court of the Judicial Commissioner, Central provinces, their respective cases as originally pleaded. Before that court, however, as stated in its judgment, the Svetambari appellants no longer contested the right of the Digambaris, as declared by the decree of the Trial judge, to worship in their own

way and in their own time, according to the time-table, to which must be added the statement of their Counsel before the Board that they now make no claim to the collections of money and offerings made by worshippers during the periods of worship assigned to the Digambaris. The cross-objections of the Digambaris having failed to impress the court, the issue there, at the end of the day, resolved itself into the question whether the Subordinate judge was wrong in refusing to grant to the Svetambaris a declaration of their exclusive right of management, Counsel for the Digambaris finally contending only for the retention of the joint management as decreed by the Subordinate Judge. In the result the Appellate Court declared and held that the Svetambaris were, on the facts found, entitled to the exclusive management of the temple, and that the plea of estoppel set up by the written statement had no reference to that position.

The conclusions of the Court are embodied in its decree of the 1 st October, 1923, It is from that decree that the present appeal is brought.

On full consideration of the whole case their Lordships have reached the conclusion that the decree is right.

The plea of estoppel contained in the written statement is perfectly general in its terms, and the defendants, when asked, refused to give any particulars of its meaning. In the absence of such particulars it seems to their Lordships impossible for the appellants to contend with success that it was thereby intended to set up against the plaintiffs' claim to exclusive management an estoppel which would at once be fatal to the same claim then being substantively put forward by themselves.

But the question is not only one of form or of pleading. It is also one of substance. The appellants' case forcibly presented to the Board was that the facts found by the learned Trial Judge imported an agreement between the two sects as definite and permanent in the matter of joint management, as the time table in the matter of worship was now admitted to be. No such agreement, however, is pleaded even in the alternative. No issue with regard to it was directed. No such issue could have been directed as the existence of such an

agreement was entirely contrary to the only pleaded case either of the plaintiffs or of the defendants. Moreover the evidence taken was not pointed to any such issue, and as it stands, is, in all its prolixity on this issue, incomplete. In saying this, their Lordships have specially in mind the absence of Kalyanchand from the witness box—as absence only justifiable by the fact that this matter on which his evidence must have been so direct was not in issue at the trial. Lastly, the concession of the time-table now made by the respondents does not, as it seems to their Lordships, carry with it any admission of a right on the part of the Digambaris to participate in the management. No one has, in fact, suggested that the time-table without management is valueless, on the contrary, the evidence shows that this has been the prevailing order since the final rupture between the parties took place in 1908.

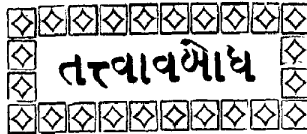
Their lordships need hardly affirm that they may call the Digambari right to the time-table as now declared, with all its implications, is in no sense a matter of favour. It is a matter of right by the Digambaris will bring them into conflict with the courts. Nor will they forget that, by the admission of their learned counsel before the Board, they make no claim to the collections of money and offerings made by worshippers during the Digambari periods of worship. With these matters kept fully in mind by the Svetambaris there seems to their Lordships to be no reason why under this arrangement the relations between the two sects should not in this matter be in the future entirely harmonious.

In the result, therefore, the appeal fails and their Lordships will humbly advise His Majesty that it be dismissed with costs.

Their Lordships will further humbly advise His Majesty that a petition lodged by the appellants for a stay of execution of the decree of the Judicial Commissioner be also dismissed with costs.

લેખક:—આચાર્ય મહારાજ શ્રી વિજયકસ્તૂરસૂરિજી મહારાજ
(ગતાંક પૃષ્ઠ ૨૪ થી ચાલુ)

૪૫

અમર શાંતિ મેળવવા પ્રભુના જીવનમાં જીવતાં શીખવાની જરૂર છે. ઔદયિક ભાવના દરેક પ્રસંગોમાં અપનાવવાની અત્યંત આવશ્યકતા છે. અનુકૂળતા તથા પ્રતિકૂળતાની ભાવનાનો અનાદર કરીને ઔદયિક ભાવની દરેક અવસ્થામાં દ્રષ્ટા તરીકે રહેવાની જરૂર છે. કર્તા તથા ભોક્તાના અભિમાનથી નિવૃત્ત થઈને અંતરમાં અનુકૂળ પ્રતિકૂળ હર્ષ-શોક આદિ કોઈ પણ પ્રકારની વિકૃતિને અવકાશ ન આપીને પ્રકૃતિસ્વરૂપ સમભાવમાં સ્થિર રહેવાથી આત્મસ્વરૂપ સાચી શાંતિ વિકાશ પામે છે. સાચી શાંતિ માટે કોઈપણ જડાત્મક વસ્તુની આવશ્યકતા નથી. પરપૌંદ્રગલિક વસ્તુની વિકૃતિસ્વરૂપ અનુકૂળતાની પણ જરૂર અંશમાત્ર પણ નથી, કોઈપણ પ્રસંગમાં મુગ્ધાવાની જરૂર નથી. કારણ કે પ્રતિકૂળતાની માન્યતાથી અજ્ઞાનતાને લઈને મૂંઝવણ થાય છે. જેટલી પ્રતિકૂળતા હોય છે તેટલો જ અશુભતા ઉદયનો ક્ષય થાય છે, માટે તે કર્મ નિર્જરવાથી આત્મશુદ્ધિનું કારણ બને છે અને આત્મવિકાસમાં અનુકૂળતા મળે છે, તેથી અજ્ઞાનથી માનેલો પ્રતિકૂળ પ્રસંગ આત્મઉપયોગી છે. તેથી સમભાવે દરેક પ્રસંગનો આદર કરવાથી અને વિષમભાવ વિકૃતિનો ત્યાગ કરવાથી શાશ્વતી શાંતિનો વિકાશ થાય છે.

૪૬ •

જો કે શાતા પણ એક પ્રકારનો ઔદયિક

ભાવ છે અને તે વેદનીય કર્મની પ્રકૃતિ છે, છતાં અનાદિ કાળના પુણ્યલભોગી આત્માને તે અનુકૂળતાના મિથ્યાજ્ઞાનથી ગમે છે અને અશાતાનો ઉદય ગમતો નથી. બાકી તો શાતા તથા અશાતાનો ઉદય પૌંદ્રગલિક કર્મની વિકૃતિ હોવાથી આત્માનંદી આત્માને માટે ગમવા ન ગમવા જેવું કશુંય હોતું નથી; કારણ કે આત્માનંદી આત્મા વિકૃત દૃષ્ટિથી જોતો જાણતો નથી. ત્રણે કાળમાં નિર્વિકાર અને નિર્વિકલ્પ છે, એમ સાચું જાણે છે, સમજે છે. ભાવમાત્ર પોતાના સ્વભાવ પ્રમાણે વર્તે છે. આત્મભાવ આત્મ સ્વભાવ પ્રમાણે વર્તે છે. અને અનાત્મભાવ અનાત્મ સ્વભાવ પ્રમાણે વર્તે છે. આત્મભાવના સ્વભાવમાં ભેદ નથી, પણ અનાત્મભાવમાં રૂપી તથા અરૂપીપણાના ભેદને લઈને સ્વભાવ ભેદ છે. અને નિરુપચરિત હોવાથી તાત્ત્વિક છે. ધર્મ, અધર્મ, આકાશ અને પુણ્યલભ આ ચારે અનાત્મભાવો સ્વભાવ ભેદવાળા છે; આ ચારેમાં વિભાવને અવકાશ નથી. ડ્રક્ત પુણ્યલભને અનાદિથી આત્મસંસર્ગને લઈને કર્મ સંજ્ઞાવાળું પુણ્યલભસ્થિતકાય વિભાવ દશા જેવું ભાસે છે, પણ તે ઔપચારિક હોવાથી અતાત્વિક છે. જો કે આત્મતાત્વ કર્મ સંસર્ગને લઈને રૂપી છે, છતાં તે તાત્ત્વિક છે; તેમજ તેની વિભાવદશા પણ અતાત્વિક છે. આ પ્રમાણે પુણ્યલભોગી આત્મા ઔદયિક ભાવને આધીન રહે છે, અને તેથી તે સુખ-દુઃખ, હર્ષ-શોક આદિ કર્મના વિકાશસ્વરૂપ ઔદયિક ભાવને જ પ્રધાનતા આપે છે. જેમ જેમ પુણ્યલભાનંદીપણું ઓછું

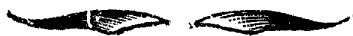
થાય છે, અર્થાત્ ઉપશમભાવ પ્રાપ્ત કરે છે તેમ તેમ કર્મજન્ય હર્ષ-શોક આદિ વિકૃતિ-ઓથી મૂકાય છે. અને ઔદયિકભાવોમાં દ્રષ્ટા તરીકે રહે છે. આવા ઔપશમિકભાવવાળા જ સાચા જ્ઞાની હોઈ શકે છે, માટે ઉપશમભાવ કેળવવાનો પ્રયાસ કરવાની જરૂર છે; પણ કેવળ ભાષાઓનો પરિચય કરીને તેમાં લખા-યલાં પુસ્તકો માત્ર વાંચી સંભળાવી મિથ્યા-જ્ઞાનથી કુલાવાથી કાંઈપણ સિદ્ધિ નથી.

૪૭

જો કે કર્મોનો છેડો તો આ કાળમાં આવી શકતો નથી, કારણ કે કર્મોનો છેડો આવવો એટલે કર્મથી છૂટી જવું-મુક્તિ મેળવવી. તે આ દુષ્પ્રકાળમાં કોઈપણ જીવ મુક્તિ મેળવી શકે નહિ. સંસારમાં જીવોનો મોટો ભાગ પુદ્ગલાનંદી હોવાથી સત્વહીન બની રહ્યો છે એટલે આ કાળમાં કોઈપણ મુક્તિનો અધિકારી નથી. તો પણ ઉદયનો છેડો એટલે કર્મોનો ક્ષાયિકભાવ નહિ પણ ઉપશમભાવ કે ક્ષાયોપ-શમિક ભાવ થવાથી આત્માને કાંઈક સુખશાતા મળી શકે છે. આત્મા સારી ભાવના અને પવિત્ર વિચારો કરી શકે છે. વેદનીય કર્મ ઉદયમાં આવેલું ક્ષય થવાથી અને સત્તામાં રહેલાનો ઉપશમ થવાથી તેમજ શાતા વેદનીને ઉદય થવાથી મોહાધીન થયેલો અનાદિ કાળના અવ્યાસવાળો આત્મા સુખ-શાંતિ માને છે. મોહનીય ક્ષય ગયેલા આત્માઓને કોઈપણ શુભાશુભ કર્મનો ઉદય કનડી શકતો નથી. સંપૂર્ણ પોતાનું સ્વરૂપ મેળવ્યા પછી સુખ-શાંતિ તથા આનંદ માટે શાતાવેદની કે બીજા કોઈપણ શુભ કર્મના પુદ્ગલો ભોગવવાની આત્માને જરૂર રહેતી નથી.

૪૮

દુષ્પ્રકાળના જીવોની પરિણતિ અને પ્રવૃત્તિ ઉપરથી જાણી શકાય છે કે પોતાના સ્વરૂપને ઓળખનાર કોઈ નથી તો પછી તે સ્વરૂપને મેળવવાનું તો ક્યાંથી બની શકે ? બાકી ચોપડીઓ-પુસ્તકોમાં વાંચીને મોઢેથી બોલી જનારા તેમજ અતુલવશન્ય કાદ્યપનિક વાતો કરનારાઓનો તો અત્યારે ટોટો નથી. પણ અનુભવી સ્વરૂપસ્થ ચૈતન્ય મહાપ્રભુનાં દર્શન તો આ કાળમાં અત્યંત દુર્લભ છે. પોતાના સ્વરૂપને ઓળખ્યા સિવાય અને અજ્ઞાત ભેદનો કોયડો ઉકેલ્યા સિવાય પુદ્ગલાસ્તિકાયના આશ્રિત બનીને કેવળ અન્નત્યાગથી આત્માની ઉન્નતિનું અજ્ઞાત જનતાને સમજાવીને શરીર કુશ બનાવનારાઓની સંખ્યા પણ સારા પ્રમા-ણમાં જણાય છે. પણ પુદ્ગલાસ્તિકાયથી અલિપ્ત અનાસક્ત જડ તથા જડના વિકાર-સ્વરૂપ બાહ્ય જગતના સંગથી અને કષાય વિષયરૂપ અંતરંગ જગતના સંસર્ગથી મૂકાઈ ગયેલા ભાગ્યેજ કોઈક હશે. અસ્તુ ! જગતને ગમે તેમ કરે, આપણે તો આપણા આત્મા પૂરતું જ લક્ષ્ય આપવાનું છે. આપણે કર્મોથી મૂકાયલા નથી. આઠે કર્મ ઉદયમાં તથા સત્તામાં વિદ્યમાન છે, બધાએ કર્મોને સમૂળ નાશ કરવાનું આપણામાં બળ-વીર્ય નથી, તો પણ ઉદયમાં આવેલાં કર્મોને નિષ્કૂળ બનાવવાને માટે કાંઈક પ્રયત્ન કરવાની જરૂર પડી. સમ્યજ્ઞાનદ્વારા કર્મોને નિર્બળ બનાવવાથી ઉદયમાં આવેલા કર્મોની અસર આપણા ઉપર થઈ શકતી નથી. અનાદિકાળથી પુદ્ગલાસ્તિકાયમાં ઓતપ્રોત થયેલો આપણો આત્મા અનુકૂળ પ્રતિકૂળ વસ્તુઓના સંસર્ગથી સુખ-દુઃખ, હર્ષ-શોક માનવાને ટેવાઈ બેસે છે.

ક. કા. સ. શ્રી હેમચંદ્રસૂરીશ્વરજીની અપૂર્વ

મહાનુભાવતા-અદ્વિતીય ઉદારતા.

લેખક:—મુનિરાજ શ્રી દર્શનવિજયજી મહારાજ (ત્રિપુટી)

આપણે આચાર્યશ્રીએ સિદ્ધરાજ જયસિંહ-ને આપેલ ધર્મોપદેશનો સાર ટૂંકમાં જોયો. એ જ સૂરિપુંગવે પોતે સમયે સમયે પ્રબોધેલો ધર્મોપદેશ પોતાના જીવનમાં ઉતારી જે અપૂર્વ મહાનુભાવતા, અદ્વિતીય ઉદારતા અને પરમો-ત્કુષ્ટ સમભાવ દર્શાવ્યો છે એ પણ સમજવા યોગ્ય છે.

સૂરિજીનો યુગ ગુજરાત માટે ખરે જ સુવર્ણયુગ—હૈમયુગ જ રહ્યો છે કે ભારતી ઇતિ-હાસમાં પણ આ યુગ-સુવર્ણયુગ તરીકે ઓળખાય એવાં મહદ્દ કાર્યો આ યુગમાં થયાં છે.

સૌરાષ્ટ્રના પ્રભાસપાટણમાં આવેલ સોમનાથ મહાદેવના મંદિરના જીર્ણોદ્ધારનો પ્રસંગ એક અપૂર્વ લાસે છે.

મહાંમદ ગીજનીએ આ મંદિર ૧૦૮૦-૮૧ માં તોડ્યું, એની સંપત્તિ-મૂર્તિ જ્યોતિર્લિંગના ટુકડા કર્યા અને એનાં ચંદનનાં કારીગરીવાળાં દ્વાર પણ લઈ ગયો. ત્યાર પછી ભીમબાણાવળીએ આ મંદિરનો જીર્ણોદ્ધાર તો કરાવ્યો હતો પરંતુ એ મંદિર હવે જીર્ણ-શીર્ણ થયું હતું. એનો આમૂલચૂલ સુધારો થવાની જરૂર હતી.

એ મંદિરના મુખ્ય અધિષ્ઠાતા ભાવબૃહ-સ્પતિ (ગંડ બૃહસ્પતિ)એ આવી રાજાને-મંત્રીઓને આ વાત કાને નાંખી અને સોમનાથના મંદિરનો જીર્ણોદ્ધાર થવો જોઈએ એમ વિનંતિ કરી પરંતુ એમની વિનંતિ ફલવતી બને એમ એમને લાગ્યું નહિ, એ પાંડિતે જોઈ લીધું. રાજા જૈનાચાર્યના ઉપદેશની અસરમાં પૂર્ણ

રીતે ખેંચાયેલા છે. રાજસભાના સદસ્યો અને બીજા પાંડિતરત્નો ઉપર પણ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યજીની વાણીનું અદ્ભૂત વર્ચસ્વ જાહેરું છે. એણે આવી સૂરિજીને વિનંતિ કરી છે. સૂરિજી મહારાજે પણ રાજધર્મને યોગ્ય-ઉચિત કરવાની રાજાને સલાહ આપી છે. આખરે સોમનાથના મંદિરનો મૂળથી જ સુધારો કરવાનું રાજાએ ફરમાવ્યું છે. બૃહસ્પતિએ પ્રભાસપાટણ જઈ શુભ મુહૂર્ત ખાતમુહૂર્ત કરાવ્યું અને એની વધામણીના સમાચાર રાજાને અને સૂરિજીને મોકલ્યા. રાજાએ સૂરિજીને પૂછ્યું—આ મંદિરનું કાર્ય નિર્વિઘ્ને કઈ રીતે થાય? ત્યારે સૂરિજીએ રાજાને કહ્યું છે—આ ધર્મકાર્યમાં આવતું વિઘ્ન ટાળવા માટે મંદિર ઉપર ધ્વજ ચડે ત્યાં સુધી નિષ્કપટ પ્રજ્ઞચર્ય પાળવાનો અથવા મદ્ય અને માંસ તજી દેવાનો બેમાંથી એક નિયમ પાળવો જોઈએ—નિયમ હોય.”

રાજાએ નિયમ લીધો કે મંદિર બની જાય ત્યાં સુધી મદ્ય અને માંસ ન ખાવાં. બે વર્ષે મંદિર તૈયાર થયું. રાજાને આ સમાચાર મળ્યા અને લીધેલી પ્રતિજ્ઞામાંથી છૂટવા માટે ગુરુજીને પૂછ્યું કે-હવે મારી પ્રતિજ્ઞા પૂર્ણ થઈ માટે મને છૂટ થઈ ગઈ. ત્યારે સૂરિજીએ કહ્યું છે કે-જ્યાં સુધી એ મંદિરમાં ભગવાન શંકરનાં દર્શન ન થાય ત્યાં સુધી આ નિયમ પાળો એ સારું છે.

રાજાએ તે કબૂલ્યું છે, પરંતુ રાજા તો સૂરિજીનું ઔદાર્ય, સમભાવ અને નિષ્પક્ષ

વૃત્તિ જોઈ અંતરમાં રાજ થયો. સૂરિજીને હૃદયપ્રેમપૂર્વક નમન કરી અંજલી આપી.

રાજાએ રાજસભામાં સૂરિવરના આ ગુણોની ભૂરિ ભૂરિ પ્રશંસા કરી; પરંતુ સંસારનો એક અટલ નિયમ છે કે રાજહંસો માનસરોવરના પ્રેમ મૌકિકનો આહાર કરી પ્રમોદ પામે છે ત્યારે કાગડાઓ ગંદા ખાઓચિયાના મેઢા જલમાં ચાંચ મારી રાજ થાય છે. એમ રાજેન્દ્ર કુમારપાલે સૂરિજીની પ્રશંસા કરી ત્યારે એક સભ્યે ઊભા થઈને કહ્યું—નામવર, આપે જણાવ્યું તે બધું બરાબર હશે કિન્તુ સૂરિજીની સાચી નિષ્પક્ષપાતતા તો ત્યારે જણાય કે પોતે પ્રભાસ પધારે, અને સોમનાથ મહાદેવના દેવળની પ્રતિષ્ઠાકાર્યમાં ભાગ લ્યે. નહિ તો તે માત્ર વાણીની જ ઉદારતા સમજશે.

રાજેન્દ્ર:—તમને હજી પણ સૂરિજીના સ્વભાવનો પરિચય જ નથી થયો. સૂરિજી તો આવશે જ.

ત્યાં તો સૂરિજી પણ રાજસભામાં પધાર્યા.

રાજાએ સૂરિજી મહારાજને પ્રભાસપાટણ પધારવાની આગ્રહપૂર્વક વિનંતિ કરી.

સૂરિજીએ કહ્યું—રાજાનું ! તીર્થયાત્રામાં આવવા માટે અમને અતિથિઓને બહુ આગ્રહની જરૂર ન હોય. હું પણ આવીશ. એટલે રાજાએ કહ્યું—આપને માટે સુખાસનનો પ્રબંધ કરું છું.

સૂરિજી:—અમારે તો પગપાળા જ સદાયે યાત્રા કરવાની હોય છે. અમે તો સિદ્ધાચલજી,

ગિરિદુર્ગ—ગિરનાર વગેરે તીર્થોની યાત્રા કરતાં બરાબર સમયસર ત્યાં આવી પહોંચીશું. બસ અમે તો અહીંથી આજે જ પ્રયાણ કરીશું. તમે જે દિવસે પ્રભાસપાટણ પહોંચશો તે દિવસે ત્યાં મળીશું.

આ સાંભળીને આખી સભા ચકિત થઈ ગઈ. સૂરિજીના પ્રતિસ્પર્ધીઓ તો ઠરી ગયા.

અનુક્રમે સૂરિજી મહારાજ તો શ્રી શત્રુજય તીર્થ અને ગિરનારની તીર્થયાત્રા કરી, જે દિવસે રાજાનો પ્રભાસપાટણમાં પ્રવેશ હતો તે જ દિવસે પ્રભાસપાટણ પહોંચી ગયા. રાજા પ્રવેશોત્સવ સમયે જ સૂરિજી મહારાજને આવેલા જોઈ બહુ જ પ્રસન્ન થયો.

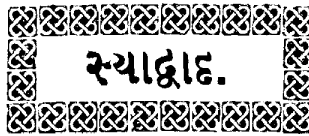
ભવ્ય મહોત્સવ થયો. બધા નવીન તૈયાર થયેલા ભવ્ય મંદિરમાં ગયા. ત્યાં રાજા વગેરેએ સ્તુતિ કરી. વળી કોઈકે કહ્યું. સૂરિજી તો પોતાના દેવ સિવાય બીજા દેવને નથી નમતા. સૂરિજીની સામે રાજાએ પણ જોયું. સૂરિજીએ તરતજ—

*भवबीजाङ्कुरजनना रागाद्याः क्षयमुपागता यस्य ब्रह्मा वा विष्णु वा हरो जिनो वा नमस्तस्मै ॥

યત્ર તત્ર સમયે—વગેરે શ્લોકોથી લોકોત્તર દેવની યથાર્થ સ્તુતિ કરી.

* આ સ્તુતિનો મર્મ સમજવા માટે તો સૂરિજીએ બનાવેલું આખું “મહાદેવ સ્તોત્ર” વાંચવા વિચારવા જેવું છે. આ સ્તોત્રમાં સાચાં મહાદેવ કયા હોઈ શકે તેમનું સ્વરૂપ કેવું છે વગેરે બહુ જ બુદ્ધિગમ્ય યુક્તિઓથી ચર્ચા છે.

(લેખિકા:—મૃદુલાબહેન છેડાલાલ કોઠારી-લીંબડી.)

જૈન શાસનનો સિદ્ધાંત સ્થાદ્રાહ છે. સ્થાદ્રાહ એટલે અનેકાંતવાદ-સાપેક્ષવાદ. એક જ વસ્તુમાં પ્રમાણિક દૃષ્ટિએ જે જે ધર્મો દૃષ્ટિગોચર થતા હોય તેની અખાધિત, અસ્ખલિત પ્રફુલ્લિત સ્થાદ્રાહ કહેવાય.

એક જ વસ્તુમાં જુદી જુદી અપેક્ષાએ અનેક ધર્મો વિદ્યમાન છે; પરસ્પર વિરોધી ધર્મો પણ વિદ્યમાન છે. છતાંય તે વિરુદ્ધ ધર્મો પણ એકમેકના સાપેક્ષ રહીને એક જ પદાર્થમાં રહી શકે છે. જેમ એક જ વ્યક્તિ અમુક અપેક્ષાએ પિતા હોય છે અને અમુક અપેક્ષાએ પુત્ર પણ હોય છે. આ રીતે પિતૃત્વ અને પુત્રત્વ એ ઉભય વિરુદ્ધ ધર્મો પણ સાપેક્ષભાવે પ્રમાણિકપણે એક જ વ્યક્તિમાં રહી શકે છે. અને પ્રામાણિકો અનેકાંતદૃષ્ટિએ તેનો અખાધિત સ્વીકાર પણ કરે છે.

એ જ રીતે એક જ વસ્તુમાં અપેક્ષાએ નિત્યત્વ અને અનિત્યત્વ વગેરે વિરુદ્ધ ધર્મોનું પણ પ્રામાણિક અસ્તિત્વ હોઈ શકે છે. વસ્તુમાત્ર સ્વસ્વભાવની અપેક્ષાએ અવિચળ, સ્થિર, નિત્ય હોય છે. તેના પરિણામોનું અથવા તો અવસ્થાઓનું પરિવર્તન થાય છે. આમ હોવા છતાંય તે મૂળ રૂપે ધ્રુવ રહી શકે છે. જેમ સુવર્ણ દ્રવ્ય કુંડલ, વલય વગેરે રૂપ અનેક અવસ્થાઓના પરિવર્તનમાંય સુવર્ણરૂપે તો અચલ જ છે, નિત્ય જ છે તેમ અથવા તો મનુષ્યત્વ, દેવત્વ વગેરે ભિન્ન ભિન્ન અવસ્થાઓના પરિવર્તનમાંય આત્મદ્રવ્ય તો ધ્રુવ, નિત્ય જ છે. બાલ્ય, યૌવન વગેરે અવસ્થાઓના

પરિવર્તનમાંય દેવદત્ત વ્યક્તિ તરીકે તો સ્થિર જ રહે છે. તે જ રીતે વસ્તુમાત્ર સ્વસ્વઅવસ્થાઓના પરિવર્તનમાં એટલે કે નૂતન અવસ્થાઓના ઉત્પાદ અને પૂર્વાવસ્થાઓના વિષયમાંય ધ્રુવ રહી શકે છે. સ્થાદ્રાહ આ રીતે પ્રામાણિક અપેક્ષાપૂર્વક વસ્તુ માત્રના પ્રત્યેક ધર્મને પૂર્ણ ન્યાય આપી સ્વીકારે છે. એક જ વસ્તુગત સામાન્ય-વિશેષ અથવા ભેદ-અભેદ વગેરે ધર્મોને સ્થાદ્રાહ સંકલિત દૃષ્ટિએ ન્યાયપૂર્વક સ્વીકારે છે અને તેથી સ્થાદ્રાહનો અર્થ એ જ થાય છે કે પ્રામાણિક અપેક્ષાપૂર્વક એક જ વસ્તુમાં મુખ્ય-ભાવે પરસ્પર તાત્કાલિક વિરુદ્ધતા દૃષ્ટિગોચર થતા એવા પણ ઉભય ધર્મોનો સ્વીકાર કરવો.

સ્થાદ્રાહ જે સંકલનાજન્ય દૃષ્ટિથી વસ્તુના પૂર્ણ ધર્મોનો સ્વીકાર કરે છે તે દૃષ્ટિ ઉભય પ્રકારની છે. તેને સાંકેતિક ભાષામાં દ્રવ્યાર્થિક અને પર્યાયાર્થિક કહે છે.

એ તો નિશ્ચિત જ છે કે એક જ વસ્તુમાં સાધારણ-અસાધારણ; સન્નતીય કે વિન્નતીય ધર્મો અસ્તિત્વ ધરાવે છે. જેમ એક જ ઘટમાં ઘટત્વ, પાર્થિવત્વ, દ્રવ્યત્વ, સત્ત્વ, પ્રમેયત્વ ઇત્યાદિ સાધારણ ધર્મો પણ છે અને જલાહર-જ્વાહરિરૂપ ક્રિયાકારિત્વ, મૃત્તિકાજન્યત્વ અથવા તદ્વ્યક્તિત્વ ઇત્યાદિ અસાધારણ ધર્મો પણ છે. સાધારણ ધર્મોને સદૃશપરિણામ કહેવાય છે અને અસાધારણ ધર્મોને વિસદૃશપરિણામ કહેવાય છે. સદૃશપરિણામથી એક જ વસ્તુની તેને સન્નતીય સકલ વ્યક્તિઓમાં અનુવૃત્તિ થાય છે, અનુગત વ્યવહાર થાય છે અને અભેદ

નિર્ણિત થાય છે. જ્યારે વિસદશપરિણામથી તે વસ્તુની સકલ સંબંધિત કે વિભાજિત થાય છે, એક નિર્ણિત થાય છે. જેમ એક જ ઘટ સત્વરૂપ સર્વસાધારણ ધર્મના યોગે વસ્તુ માત્રની સાથે અનુવૃત્ત છે, અભિન્ન છે અને એ જ ઘટ તદ્વ્યક્તિત્વરૂપ સ્વગત અનન્ય સાધારણ ધર્મના યોગે ખીલ્લ બધા ઘટોથી અને પટાદિથી વ્યાવૃત્ત છે, ભિન્ન છે.

આ રીતે સાધારણ અને અસાધારણ ધર્મો એક જ વસ્તુમાં પ્રામાણિકપણે વિદ્યમાન છે. એમાં પણ ઉત્તરોત્તર સાધારણ ધર્મ અનુવૃત્તિ અને વ્યાવૃત્તિ ઉભય કરાવે છે. જ્યારે અંતિમ સાધારણ ધર્મ માત્ર અનુવૃત્તિને જ કરાવે છે, અભેદને જ દર્શાવે છે. અને અંતિમ અસાધારણ ધર્મ માત્ર વ્યાવૃત્તિને જ કરાવે છે, ભિન્નતાને જ દર્શાવે છે.

એક જ વસ્તુના અનુગામી સાધારણ ધર્મોના યોગે વસ્તુ નિત્ય અથવા અભિન્ન છે જ્યારે પ્રતિક્ષણ ઉત્પાદ અને વિનાશને પામતા સ્વસ્વ પરિણામોના કારણે તે જ વસ્તુ ભિન્ન અથવા અનિત્ય પણ હોઈ શકે છે.

પરિણામો, અવસ્થાઓ કે ધર્મો વસ્તુથી સર્વથા જુદા નથી પરંતુ વસ્તુની એક વિશિષ્ટ અવસ્થારૂપ જ હોય છે. જેવી રીતે આકાશ વિશિષ્ટ શુદ્ધથી ભિન્ન ન હોવા છતાં ધટાકાશ, પટાકાશ વગેરે રૂપવિશિષ્ટ અવસ્થાઓના કારણે ભિન્ન ભિન્ન રૂપે સ્વીકારાય છે. આમ છતાં ય આકાશને તો એક જ માનવામાં આવે છે. આ નિયમને અનુસાર અવસ્થાઓ પણ વસ્તુના વિશિષ્ટ પરિણામરૂપ હોવાથી તથા વસ્તુ સાથે સ્વરૂપ સંગઘથી સંગઘ હોવાથી વસ્તુથી ભિન્ન નથી થઈ શકતી છતાં ય જેમ સુવર્ણની કુંડલાદિ અવસ્થાઓ ભિન્ન ભિન્ન રૂપે વ્યવહારિક દૃષ્ટિએ માન્ય છે તેમ પ્રામાણિક દૃષ્ટિએ પણ

વસ્તુની ભિન્ન ભિન્ન અવસ્થાઓ માન્ય રખાય છે. તાત્પર્ય એ જ છે કે જેવી રીતે જલમાં ઉત્પન્ન થયેલો પરપોટો જલની એક વિશિષ્ટ અવસ્થારૂપ છે. સર્વથા જલરૂપ પણ નથી અને સર્વથા જલના અભાવરૂપ પણ નથી તેવી જ રીતે વસ્તુની ભિન્ન ભિન્ન અવસ્થાઓ પણ વસ્તુથી સર્વથા ભિન્ન પણ નથી અને સર્વથા અભિન્ન પણ નથી. આ રીતે વસ્તુનું સ્થાયી અને અસ્થાયી એમ ઉભયરૂપથી તન્મયત્વ બનેલું છે. જે દૃષ્ટિ, અભિપ્રાય અથવા તો જ્ઞાનવિશેષમાં દ્રવ્યની મુખ્યતા હોય અથવા તો જે બોધવિશેષ પ્રધાનભાવે વસ્તુના અનુગામિ-સ્થાયી રૂપને સ્વીકારે તેને દ્રવ્યાર્થિક કહેવાય અને વસ્તુગત અસ્થાયીરૂપને અથવા વસ્તુના વિશિષ્ટ પરિણામને પ્રધાનભાવે જે બોધવિશેષ સ્વીકારે તેને પર્યાયાર્થિક કહેવાય. આ રીતે બંને દૃષ્ટિઓ સ્વસ્વકલ્પનાનુસાર અને રુચિઅનુસાર વસ્તુગત સંવલિત ઉભયધર્મમાંથી એક એક ધર્મને પ્રધાનપદાર્પણ કરે છે. પરંતુ વાસ્તવિક રીતે તો એ ઉભયધર્મો પ્રધાનભાવે જ રહેલા છે અને તે પણ તાદાત્મ્ય સંગઘથી જ સંવલિત રૂપે જ રહેલા છે એટલે સ્વરુચિઅનુસાર તે ઉભયધર્મોનું પૃથક્કરણ કરી અન્યતરનું નિર્ધારણ કરવું એ કલ્પનાજનિત જ છે. અને તેથી જ પ્રત્યેક ઉભયદૃષ્ટિને અપૂર્ણ માનવામાં આવે છે તેમાં પણ એ અપૂર્ણ દૃષ્ટિ જે સ્વેષ્ટરૂપે નિર્ધારિત ધર્મના અસ્તિત્વ વિના વસ્તુમાં વિદ્યમાન અન્ય ધર્મનો સર્વથા અપલાપ જ કરે, ગૌણભાવે-ઉદાસીનભાવે-પણ સ્વીકાર ન કરે તો એ દૃષ્ટિને મિથ્યાદૃષ્ટિ કહેવાય છે. તે તે દૃષ્ટિને સ્વસ્વકલ્પનાનુસાર અવશ્ય સ્વેષ્ટ ધર્મને મુખ્યત્વે સ્વીકારવાનો ન્યાયી અધિકાર છે, પરંતુ તે વસ્તુગત અપર વિદ્યમાન ધર્મનો સર્વથા નિષેધ કરવાનો જરાય અધિકાર નથી. કદાચિત્ સ્વપુષ્ટચેત્ સ્વમર્યાદામાં રહીને અન્ય

ધર્મનું ખંડન કરવામાં આવે તો ય બાધ ન ગણાય પરંતુ વિદ્યમાન ઈતર ધર્મનો સર્વથા અભાવ જ માનવામાં આવે તો તે અન્યાય જ છે. આથી જ ઉભય દૃષ્ટિઓ સ્વસ્વ કલ્પનાનુસાર એકાંશગ્રાહક હોઈ અપૂર્ણ તો છે જ બદ્ધે જ્ઞાન્ત કે બાધિત થઈ જવા પણ સંભવ છે.

જ્યારે સ્યાદ્રાદ ઉભયદૃષ્ટિનું પ્રામાણિક સંવલન કરી ઉભયદૃષ્ટિના વિષયને પ્રામાણિકપણે સ્વીકારે છે. આથી જ સ્યાદ્રાદ પ્રમાણ પરિપૂર્ણ અર્થ ગ્રાહક છે, સર્વતોમુખી સમન્વિત વ્યાપકદૃષ્ટિમાન છે તેમ જ ન્યાયનિષ્ઠ છે.

વસ્તુના જે જે ધર્મો જે જે અપેક્ષાએ જે જે રીતે વ્યવસ્થિત હોય તે તે ધર્મોને તે તે અપેક્ષાએ સ્યાદ્રાદ સ્વીકારે છે, પરંતુ કલ્પનાથી વિભક્ત નથી કરતો અથવા તો તદ્દગતધર્મોનું પૃથક્કરણ નથી કરતો પણ તે તે ધર્મોનું પ્રામાણિકપણે નિર્ધારણ કરાવે છે તેથી સ્યાદ્રાદ પ્રમાણ સકલ પ્રમાણોમાં શ્રેષ્ઠ પણ છે.

ઉપર્યુક્ત દૃષ્ટિઓ પણ બલવત્તર એવા સ્યાદ્રાદ પ્રમાણની અનુયાયિ હોય અને સ્વ-મર્યાદામાં રહીને સ્વેષ્ઠ ધર્મનું જ પ્રતિપાદન કરે તો પણ એ વાસ્તવિક છે, પ્રામાણિક છે. તાત્પર્ય એ છે કે-સ્યાદ્રાદ પ્રામાણિક અપેક્ષાએ વસ્તુગત ઉભય ધર્મનું અથવા ઉભય ધર્મ-વિશિષ્ટ વસ્તુનું પ્રતિપાદન કરે છે જ્યારે ઉભય દૃષ્ટિઓ સ્વકલ્પનાનુસાર પ્રથક્કૃત પ્રત્યેક ધર્મનું અથવા પ્રત્યેક ધર્મ-વિશિષ્ટ વસ્તુનું પ્રકાશન કરે છે.

વ્યવહારપથમાં મિલિત ઉભય ધર્મોદ્ધારા પ્રયોજન સિદ્ધિ થઈ શકતી નથી તેથી ઉભય દૃષ્ટિની પૃથક્ પૃથક્ સાપેક્ષભાવે આવશ્યકતા છે. જ્યારે પારમાર્થિક પથમાં વસ્તુતત્ત્વનો પ્રામાણિક નિર્ધાર જ મુખ્ય પ્રયોજનરૂપ હોઈ સ્યાદ્રાદની આવશ્યકતા છે.

સ્યાદ્રાદ સમશીલ હોઈ પ્રત્યેક ધર્મને આવકારે છે જ્યારે પૃથક્ પૃથક્ દૃષ્ટિઓ સ્વેષ્ઠાંશ ગ્રાહક હોઈ ઇષ્ટ ધર્મને જ પ્રધાન પદાર્પણ કરે છે. આથી એમ પણ સિદ્ધ થાય છે કે

સ્યાદ્રાદ દૃષ્ટિઓનો સાપેક્ષ છે જ્યારે પ્રત્યેક દૃષ્ટિઓ સ્યાદ્રાદની પણ સાપેક્ષ છે. જો સ્યાદ્રાદ પ્રત્યેક દૃષ્ટિનો સાપેક્ષ ન હોય તો તે પ્રામાણિક નથી કારણ કે પ્રત્યેક દૃષ્ટિના અવલંબન વિના વ્યવહાર પથ સિદ્ધ થઈ શકશે નહિ. એ જ રીતે પ્રત્યેક દૃષ્ટિ પણ સ્યાદ્રાદની સાપેક્ષતા વિના અપ્રામાણિક છે, કારણ કે એના વિના વસ્તુતત્ત્વનો યથાર્થ નિર્ધાર થઈ શકે તેમ નથી. બદ્ધે જ્ઞાન્ત થઈ જવા સંભવ છે. આથી સમન્વશે કે સ્યાદ્રાદ એ સંશયવાદ નથી, સાંકર્થવાદ નથી કે જમવાદ નથી પરંતુ વાસ્તવવાદ છે, પ્રામાણિકવાદ છે. એના યોગે જ તે તે સંશય અથવા જમ વગેરેનું નિવારણ થાય છે અને ન્યાયી દૃષ્ટિએ તે તે ધર્મોનું પ્રામાણિક નિર્ધારણ થાય છે.

એ એક દુઃખદ ઘટના છે કે આધુનિક પ્રામાણિકોએ સ્યાદ્રાદનો પરિપૂર્ણ અભ્યાસ કર્યો નથી, એનું સમનન પરિશીલન કર્યું નથી. જેના યોગે સર્વતોમુખી વ્યાપક દૃષ્ટિમાન સ્યાદ્રાદરૂપ બલિષ્ઠ પ્રમાણને સંશયવાદરૂપ માની લેવાય છે.

જેમ એક જ વસ્તુમાં દેશભેદે રક્તત્વ અને રક્તત્વનો અભાવ અથવા તો એક જ અધિકરણમાં કાલભેદે અન્ય વસ્તુના સંયોગ અને વિયોગ રહી શકે છે તેમ જ એક જ વસ્તુમાં પ્રામાણિક અપેક્ષાએ પરસ્પર વિરોધી ધર્મો પ્રામાણિકરૂપ રહી શકે છે. જે રૂપે જે ધર્મ જે સમયે જે વસ્તુમાં વિદ્યમાન હોય તે જ રૂપે તે ધર્મનો તે વસ્તુમાં અભાવ સ્યાદ્રાદ માનતો નથી જેથી તે બાધિત અથવા જ્ઞાન્ત થાય. તેમજ તે તે દૃષ્ટિઅનુસાર વ્યવસ્થિત રીતે જ તે તે ધર્મોનું સ્વીકરણ કરે છે તેથી સાંકર્થ પણ થઈ શકતું નથી. પ્રામાણિક અપેક્ષાએ તે તે ધર્મોનું પ્રતિપાદન કરે છે તેથી સંશય થવાનો પણ સંભવ નથી અને એટલે જ સ્યાદ્રાદ એ વાસ્તવવાદ હોવા સાથે ન્યાયનિષ્ઠ છે.

ધર્મ-કૌશલ્ય.

(૭૫)

Bostless heights—વગર ખરચની મહત્તા.

**‘પ્રેમાળ શબ્દો, સહાનુભૂતિપૂર્વકનું’^૧ ધ્યાન અને માણસની કૌમળતા પર
આઘાત કરે તેવા પ્રસંગો સામે ડસાવધાની—**

આમાં પાછનો ખરચ નથી, પણ એનાં મૂલ અણુમોલ છે.

જીભને મીઠી રાખવામાં પાછનો ખરચ નથી. સાકરવાળી જીભ ગમે તેવા માણસને વશ કરે છે. વેપાર કરવો તો ચીની સાકરનો જ કરવો, એળિયાનો વેપાર તો ગમાર કે અકલબહીણ માણસો કરે. અને અહીં રહી રહીને કેટલું રહેવું છે? એમાં વળી કહવી જીભ વાપરીને વેર વસાવવાં બોળે પણ ખરા? અને મીઠું બોલવામાં જાય શું? એકની એક સ્ત્રીને ‘આ’ કે ‘મા’ કહી શકાય અને આપની એયર પણ કહી શકાય અને એ વાત ખોટી નથી, પોતાની સગી મા તે પોતાના સગા આપની ઐરી થાય જ. પણ આને આપની ઐરી કહે ત્યારે ખરચ પડે કે એમ બોલવામાં તથ્યાંશ હોવા છતાં વિવેક નથી, વ્યવહાર નથી, મર્યાદા નથી, આવડત નથી, માનસવિદ્યાનો અભ્યાસ નથી. એટલે સત્ય બોલવું જેટલું જરૂરી છે, તેટલું જ પ્રિય બોલવું જરૂરી છે. દુનિયાદારીના કામમાં પ્રેમાળ શબ્દો બોલનાર કામ કાઢી લે છે, સામાને પોતાનો બનાવી શકે છે અને પોતાને માટે સારો મત ઉત્પન્ન કરી શકે છે. અને પ્રેમાળ શબ્દ બોલવામાં તરદી નથી, તકલીફ નથી, પ્રયાસ નથી, પાછનો ખરચ નથી અને ગોઠવણ કરવી પડતી નથી. એનાં મૂલ્ય અમૂલ્ય છે અને જીવન પંથને સરળ કરનાર અનુપમ માત્રા છે.

અને બોલતાં ચાલતાં કે વાત કરતાં સામા ઉપર પૂરતું ધ્યાન છે, તેની વાત ઉપર સહાનુભૂતિ છે, તેની માગણી માટે ‘અનનુ’ કરવાની તમજા છે અને ‘અનનુ’ કરી છૂટવાની પોતાની ફરજ છે, એમ બતાવવું અને સામાના મન પર ડસાવવું. એ બાપડો કેટલું ગોખી ગોખીને તમારી પાસે રાવ ખાવા કે ભલામણનો પત્ર લેવા કે કાંઈ કામ કરાવવા આવ્યો હોય તેના તરફ તોછડાઈ બતાવવી, તેને રોફ બતાવો, પોતે ઘણા વ્યવસાયી છે એમ બતાવવા ધાંધલ કરો કે પોતાને તો આવો સેંકડો લક્ષ્માં લાગેલાં છે એમ બતાવો જેથી એને કેવો અને કેટલો આઘાત લાગે તેની કલ્પના કરો છો? કેટલીકવાર તો દૂર દૂરથી એ તમને મળવા આવેલ હોય, તમે એનું કામ જરૂર કરી આપશો એવી આશાએ એ તમારી ફરતી ફેરફૂદી ખાતો હોય, તમે ક્યારે નહાઓ છો અને ક્યારે પુરસદમાં હો, તેની તપાસ કરીને આવ્યો હોય, અને તમે એને આદર પણ ન આપો, ભલકામાં રોફ બતાવો અને જાણે તમે કાંઈ જીવિ જીવિ દુનિયામાં હો—આવો દેખાવ, આવો દમ્મમ, આવો રોફ કદી ન કરતાં. અને તેટલું કામ કરી આપજો, તેને ધીરજ આપજો, તેના કામ તરફ લાગણી દાખવજો અને જીવનમાં આવ્યાં કામો જ સાથે લઈ જવાનાં છે એટલું અવધારજો.

Kindly words, sympathising attentions, watchfulness against wounding men's sensitiveness—these cost very little, but they are priceless in their value.

H. W. ROBERTSON, 9-1-1947.

અને સામાને ઘા વાગે એવું કદી બોલતા કે વર્તતા નહિ. હવે જોયા તમારા બાપદાદા ! હજુ તો દીકરીના લોહીના પૈસા ખાઈ ગયા છે અને ગામનાં જમણામાંથી જોળપાપડી ચોરી લાગ્યા છે તેની ચિકાશ તો ધૂએ ! અથવા હરામખાન, મૂરખા, ગદ્દા, મીઠા વગરના, બેવકૂફ-આવા આવા શબ્દભંડોળ કાઢતા નહિ. શબ્દનાં બાણ આકરાં વાગે છે, હાથ નીચેનો ઓશિયાળો માણસ કદાચ ખમી પણ જાય, પણ એના હૃદયમાં આઘાત પડે, એ નરો હિંસા છે, એ કદી બૂલો નહિ. અને તમને એવા આઘાતો કરવાનો શો હક્ક છે ? તમે શેઠ હો કે અમલદાર હો, સત્તાધિકારી હો કે પ્રમુખ હો, ઉપરી હો કે ગૃહપતિ હો-સામાને આઘાત લાગે તેવું તમારાથી બોલાય નહિ, વર્તાય નહિ.

આ ત્રણે બાબતો ચીવટ રાખવાથી સુધરે, ધ્યાનમાં રાખવાથી પલટો લે અને પ્રેમની કલ્પના

અને જીવનની મર્યાદા વિચારવાથી અમલમાં આવે. એના ઉપયોગમાં એક પાછનો ખર્ચ નથી, એનાં બ્યવહારમાં મહેનત નથી, એના અમલમાં તકલીફ નથી. આવી રોતે વગર પ્રયાસે મળતું ઉચ્ચ પ્રાગતિક જીવન કરવાનો નિશ્ચય કરી લો અને તમે ઉચ્ચ આદર્શ રાખશો એટલે તમારી આસપાસનું વાતાવરણ પણ પલટાઈ જશે અને તમે અસલ ખાનદાન ઉચ્ચ-ગ્રાહી ચારિત્રશીલ મનવા છો એથી તમારી છાપ પડી જશે. તમને અંતરનો આનંદ થશે. અંતે ચાલ્યા જવાનું તો છે જ, અધું મૂકીને જવાનું છે, તો આ વગર ખરચની માણસાઈ મોટાઈના લ્હાવો લો અને જીવનને ધર્મમય, આનંદમય, પરોપકારી, ઉપયોગ અને આદર્શવાદી બનાવો. આવા વગર ખરચના ધર્મને જીવવા પ્રયત્ન કરશો એ સાચું ધર્મ કૌશલ્ય છે અને અદ્ય પ્રયાસે સાધ્ય છે.

વર્તમાન સમાચાર.

પાલનપુર.

આ વર્ષે પૂ. પા. આ. શ્રીમદ્ વિજયવલ્લભ-
સૂરીશ્વરજી મહારાજ તથા આ. શ્રી વિજયકસ્તૂર-
સૂરિજી મહારાજ પંન્યાસ સમુદ્રવિજય મ. પંન્યાસ
પૂર્ણાનંદવિજય મ. આદિ હા. ૧૬ અને ૮૧ સાધ્વીજી
મહારાજનું ચૌમાસુ થવાથી શ્રી સંઘમાં સારો ઉત્સાહ
ફેલાયો છે. તપશ્ચર્યા પૂજા, પ્રભાવનાઓ આદિ અવાર
નવાર થતા રહે છે.

શ્રી પર્વાધરાજ પયુષણપર્વનું ધણાજ આનંદ
પૂર્વક આરાધન થયું. ફરેરાજની પેઠે આચાર્યશ્રીજી
પયુષણ પર્વમાં પણ વ્યાખ્યાનો ફરમાવતા હતા.
સ્વાનાદિની આવક પણ આ વર્ષે સારી થઈ હતી,
તપશ્ચર્યા, પ્રભાવનાઓ, વગેરે કાર્યો સારા થયાં હતા.

મુનિરાજશ્રી હેમવિજયજી મહારાજે ૩૨ ઉપવા-
સની મહાન તપશ્ચર્યા અને પાંચ સાધ્વીજીઓએ
માસખમણની મહાન તપશ્ચર્યા કરી. મુનિ શ્રી બલ-
વંતવિજયજી મહારાજે અઢાઈની તપશ્ચર્યા કરી.
પંન્યાસજી પૂર્ણાનંદવિજયજી મ. એ ૪ અને ૩,
ઉપવાસ મુનિ શ્રી શિવવિજયજી છઠ્ઠ છઠ્ઠ પારણી,
મુનિ કુંદનવિજયજી, મુનિ શ્રી ઇન્દ્રવિજયજી, જય-
વિજયજી, ન્યાયવિજયજી, હોંકારવિજયજી આદિ
એ છઠ્ઠ, અઢમની તપશ્ચર્યા કરી. સાધ્વીજીઓમાં ૧૬,
૧૬, ૧૩, ૧૩, ૧૨, ૧૨ આદિ ઉપવાસોની તપશ્ચર્યા
અને સંખ્યાબંધ અઢાઈઓ આદિ તપશ્ચર્યાઓ થઈ.

શ્રાવક, શ્રાવિકા સમુદાયમાં માસખમણ, વગેરે
સારા પ્રમાણમાં તપશ્ચર્યા થઈ.

સાગરના ઉપાશ્રયે આ શ્રી વિજયકસ્તૂરસૂરિજી
મહારાજ આઠેય દિવસોએ વ્યાખ્યાન વાંચવા પધાર્યા
હતા. પંન્યાસ પૂર્ણાનંદ વિજયજી ખરેતરગભજના
ઉપાશ્રયે જન્મ વાંચવા પધાર્યા હતા.

અન્ય ગામોથી ભાવિકો સારા પ્રમાણમાં પયુષણ
આરાધન કરવા પધાર્યા હતા. તપશ્ચર્યા નિમિત્તે ભા.

શુ, ૬ થી અઢાઈ મહોત્સવ, ૧૩ સે શાંતિસ્નાન
આદિ કાર્યો રાખવામાં આવ્યા હતા.

સભાનાં સાહિત્ય પ્રકાશન માટે મળેલ અભિપ્રાય.

પૂજ્ય આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય લખિંધસૂરી-
શ્વરજી મહારાજની આગાથી પૂના રેખથી તા.
૨૮-૬-૫૦ નાં પત્રમાં નીચે મુજબ સભાનાં સાહિત્ય
માટે પોતાનો અભિપ્રાય જણાવે છે કે સુશ્રાવક
વલ્લભદાસ આદિ સભાસદો યોગ્ય. તમારો પત્ર
તથા શ્રી હમયંતી ચરિત્ર આદિ ત્રણ પુસ્તકો
મળ્યાં. ખરેખર પ્રકાશનો સરસ અને સુંદર થયાં
છે. આજે ગુજરાતી આદિ ભાષામાં જૈન સાહિત્યના
પ્રાણવાન ગ્રંથરત્નોના સુંદર અનુવાદોનાં
અતીવ જરૂરીયાત છે. જૈનોને અને જૈનેતરોને
પણ જૈન ધર્મના મુખ્ય સિદ્ધાન્તોની વિસ્તૃત અને
સરલ માહિતી આપવા માટે યોગ્ય ગ્રંથોના પ્રકાશ-
નની ખૂબજ આવશ્યકતા છે. સસ્તું સાહિત્યની
ચોજના દ્વારા તમે એ કાર્ય પણ કરી રહ્યા છો એ
આનંદનો વિષય છે. પૂજ્ય સ્વર્ગત ગુરૂદેવના પુણ્ય
નામ સાથે સંકલ્પાયેલી આ સભા ગુરૂદેવના જીવનના
એક અનન્ય કાર્ય-જૈન ધર્મના પ્રચારનું આ
રીતિએ આગલ વધારી સૌ કોઈના અભિનંદનની
અધિકારિણી બને છે. આજ રીતિએ હજી પણ
વધુ ને વધુ સાહિત્ય પ્રચાર કરે એવી અંતરની
અભિલાષા છે.

લી આગાથી

ભારતકરવિજયના ધર્મલાભ.

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશમાં સહાય.

મુનિરાજ શ્રી વિનયવિજયજી મહારાજનાં
સદુપદેશથી ચીઠોર સંઘની વતી શાહ ગિરધરલાલ
પોપટલાલ તરફથી રૂ. ૧૫) સભાને મળ્યા છે, જે
આજાર સાથે સ્વીકારીયે છે.

અપાઘ ગયેલ આ વર્ષની ભેટ બુકો અને આપેલ ભેટની બુકોનો લાભ.

અસાઢ માસના અંકમાં જાણીઆ પ્રમાણે શ્રી હમયંતી ચરિત્ર વગેરે ચાર ગ્રંથો આસો વદી ૦)) સુધીમાં થનારા નવા લાઘક મેઝ્યર બંધુઓ તે ચારે ગ્રંથો ભેટ આપવાનો નિર્ણય થયો છે જેથી લાભ લેવા જેવું છે.

ભેટના ગ્રંથો.

સં. ૨૦૦૨-૨૦૦૩-૨૦૦૪-૨૦૦૫ આ ચાર જ વર્ષમાં (અગાઉ ભેટ આપેલા બુદ્ધા) ડા. ૬૦) ના ભેટના ગ્રંથો અપાયેલા છે અને સં. ૨૦૦૬ ની સાલના સુમારે ડા. ૧૩૦ ના મળી ડા. ૭૩-૦-૦ ની કિંમતના ગ્રંથો અમારા માનવતા સભ્યોને અપાયેલ છે; આવી રીતે ભેટના ગ્રંથોનો લાભ કોઈપણ સંસ્થા આપતી હોય તેમ જાણવામાં નથી.

સં. ૨૦૦૭ ની સાલના ભેટના ગ્રંથો.

સં. ૨૦૦૭ ની સાલમાં આપવના બે ગ્રંથો શ્રી શ્રેયાંસનાથ સચિત્ર ચારિત્ર અને જૈન કથારત્નકોષ પ્રથમ ભાગ છપાય છે, તે સં. ૨૦૦૭ ની સાલનાં ફાગણ વદી ૩૦ સુધીમાં નવા થનારા ૧ લા વર્ગના લાઘક મેઝ્યરોને ભેટ અને બીજા વર્ગમાં થનારને ધારા પ્રમાણે ભેટ આપવા આવશે જૈન કથારત્નકોષ માટેની આર્થિક સહાય મળેલી હોવાથી માત્ર શ્રી શ્રેયાંસનાથ ચરિત્ર (સચિત્ર) માટે કોઈ પુણ્ય પ્રભાવક શ્રદ્ધાળું જૈન બંધુ કે બહેનો આર્થિક સહાય આપીને આ લાભ લેવા જેવું છે. અમારા પ્રકટ થયેલ તીર્થંકર ભગવંતના સચિત્ર ચરિત્રો જેવો જ આ ગ્રંથ પ્રકટ કરવામાં આવશે. બંને ગ્રંથો અડધા ઉપરાંત છપાઈ ગયેલ છે, વેલાસર સ્થિતિ સંપન્ન બંધુઓ અને બહેનોએ સભ્ય તરીકે દાખલ થઈ જરૂર આ લાભ લેવા જેવો છે.

શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ (સચિત્ર) ચરિત્ર.

પરમાત્મા શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ ચરિત્ર. સચિત્ર (કિંમત ડા. ૧૩)

આ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ ચરિત્ર સચિત્ર, સુંદર, આકર્ષક અને આત્મકલ્યાણ સાધનારૂં હોવાથી, જૈન સમાજમાં પ્રિય યથ પડવાથી, તે જ ગ્રંથ આ સાલ(હાલમાં) નવા લાઘક મેઝ્યર થવાની ઇચ્છાવાળા જૈન બંધુઓ અને બહેનો (ગઈ સાલમાં જ) ભેટ અપાયેલ આ ચરિત્ર ગ્રંથ ભેટ મંગાવે છે, એ ધારાધોરણ પ્રમાણે અને સામાન્ય રીતે પણ આગલા વર્ષોની ભેટ અપાઈ શકે નહિ; કારણ કે જ્ઞાનખાતાનો દોષ આપનાર લેનારને પણ લાગે તેમ છે; પરંતુ નવા થનાર લાઘક મેઝ્યરોની ગ્રંથની પ્રશંસા જાણીને-નાંચવા આત્મકલ્યાણ સાધના ધણી પત્રો અમારા ઉપર આવેત હોવાથી તમજા બેવાઈ છે, જેથી સભા એવા ઠરાવ પર આવી છે, કે હવે પછી નવા થનારા લાઘક મેઝ્યર બંધુઓને ખાસ આ ચરિત્ર વાંચવા માટે લેવાની જરૂર જ હોય તો સિલિકમાં હશે ત્યાં સુધીમાં ડા. ૧૦૧) લાઘક મેઝ્યર ફીના તથા ડા. ૭) શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ ચરિત્રના મળી ડા. ૧૦૮) મોકલી આપશે તો આ સાલના ભેટ આપવાના ચાર ગ્રંથો સાથે તે પણ મોકલી આપવામાં આવશે. બીજા વર્ગના નવા થનારા લાઘક મેઝ્યરોને ધારા પ્રમાણે મળી શકશે.

Reg. No. B. 314

૧ મહાસતી શ્રી દમયંતી ચરિત્ર.

(ધણી થોડી નકલો સિલિકે રહી છે.)

શ્રી માણિકચંદ્રવસુરિ વિરચિત મૂળ ઉપરથી અનુવાદ. સચિત્ર.

પૂર્વનો પુણ્યયોગ અને શીલનું માહત્વ સતી શ્રીદમયંતીમાં અસાધારણ હતું, તેનો શુદ્ધ અને સરલ ભાષામાં અનુવાદ કરાવી અમારા તરફથી પ્રકાશનનું કાર્ય શરૂ કરેલ છે. આ અનુપમ રચનામાં મહાસતી દમયંતીના અસાધારણ શીલ મહાત્મ્યના પ્રસાવવડેના અમલકારિક અનેક પ્રસંગો, વર્ણનો આવેલ છે, સાથે નળરાગ પ્રત્યે અપૂર્વ પ્રતિબલિત, સતી દમયંતી સાસરે સીધાવતાં માઆપે આવેલી સોનેરી શિખામણો જુગારથી ચતી ખાનાખરાળી, ધૂત જનની પૂર્તતા, પ્રતિજ્ઞાપાલન, તે વખતની રાજ્યનીતિ, સતી દમયંતીએ વન નિવાસના વખતે, આવતા સુખ દુઃખો વખતે ધીરજ, શાંતિ રાખી અને તે વખતે કેટલાયે મનુષ્યોને ધર્મ પમાડેલ છે તેની બાવજરીત નોંધ, તેમજ પુણ્યપ્રલોક નળરાગના પૂર્વના અસાધારણ મહોટા પુણ્યવધના યોગે તેમના માહત્વ, મહિમા, તેમના નામ રમરણથી મનુષ્યોને ચતા લાભો વગેરેનું અદ્ભુત પઠન પાઠન કરવા જેવું વર્ણન આચાર્ય મહારાજે આ ગ્રંથમાં આપ્યું છે. બીજી અંતર્ગત સુભોધક કથાઓ પણ આપવામાં આવેલી છે. ફોર્મ ૩૬ પાના ૩૧૨ સુંદર અક્ષરો, સુંદર બાઇડીંગ કવર એકેટ સહિત કિંમત રૂ. ૭-૮-૦ પોસ્ટે જ ભુલું.

૨ જ્ઞાનમદીપ ભાગ બીજો.

લેખક—આચાર્યશ્રી વિજયકર્સ્તુરચરિ મહારાજ

જ્ઞાનના પરિપાકરૂપે ધાર્મિક, નૈતિક અને સામાજિક વિષયો, લેખો કે જે સંસારમાં અટવાયેલા મનુષ્યને સાચી માનવતાનો રાહ બતાવનાર, આત્માલક્ષ્ય સર્વજન સમૂહને હૃદયસ્પર્શી ચતાં મનનપૂર્વક પઠનપાઠન કરનારને ભોધમદ અને સાથે આત્મિક આનંદ થવા સાથે મનુષ્ય જન્મની કેમ સફલતા થાય તેવી રીતે, સાચી સુગંધી પુણ્યમાળાકરૂપે ગુચી સાદી, સરલ, રાચકલાષામાં તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. સાતમા વર્ષ ઉપર આ ગ્રંથના પ્રથમ ભાગનું (એક હજાર કોપીનું) પ્રકાશન ચતાં જૈન જૈનેતર મનુષ્યોને ઉદારતાપૂર્વક એકએક કોપી ભેટ આપવામાં આવેલી હતી, તેની જ ફરી વખત એટલી બધી પ્રશંસા સાથે માંગણી ચતાં તેની બીજી આવૃત્તિ (એક હજાર કોપી)નું પ્રકાશન કરવામાં આવેલ તેનો પણ ઉપરોક્ત રીતે સહઉપયોગ કરવામાં આવેલ હતો. આ બીજા ભાગમાં પણ તેજ વિદ્વાન આચાર્ય મહારાજની કૃતિના નવા ૩૭ વિવિધ વિષયોનો સમૂહ છે, તેની કિંમત રૂ. ૪) રાખેલ હતી પરંતુ જૈનેતર બંધુઓ પણ વિશેષ લાલ લેતા હોવાથી કિંમત ઘટાડી રૂ. ૩-૦-૦ રાખેલ છે. ધણી થોડી નકલો સિલિકે છે.

૩ આદર્શ જૈન સ્ત્રીરત્નો ભાગ બીજો.

જનસમૂહનું કલ્યાણ કરનારા મહાન પૂર્વાચાર્ય મહારાજઓ રચિત કથાનુયોગ (કથા સાહિત્ય)માંથી પુણ્યો લઈ જુદી જુદી આદર્શ (જૈન સ્ત્રીરત્નો) શીલવતી વગેરે પવિત્ર આદર્શ રમણીઓનું સુંદર, રસિક, ખહેનો માટે આદર્શીય, અનુકરણીય, સ્ત્રી-ગૃહિણી અને પવિત્ર સ્ત્રીરત્નો થવા માટે આ સતી ચરિત્રો આલંબનરૂપ હોવાથી પ્રકાશન કરેલ છે. દરેક સતી ચરિત્રોનું પઠનપાઠન કરતાં અનેકવિધ આદર્શો અનુપમરીતે જોવાય છે. વિશેષ લખવા કરતાં વાંચકને મનનપૂર્વક વાંચવા નમ્ર સુચના છે. સુંદર ટાઇપો અને સારા કામગીરી ઉપર સરલ ગુજરાતી ભાષામાં મજબૂત અને આકર્ષક બાઇડીંગથી તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. કિંમત રૂ. ૨-૦-૦ પોસ્ટે જ ભુલું. દરેક સુશીલ ખહેનોએ અવશ્ય મંગાવી મનનપૂર્વક વાંચવાથી, મનન કરવાથી, આદર્શપાલું પ્રાપ્ત થવા જેવો ઉત્તમ ગ્રંથ છે.